

DE WEERGEVER

Vereniging van verzamelaars
van 78 - toerenplaten,
oude weergave- en opname-apparatuur

36e jaargang no. 1 2014

Willy Langestraat

DE WEERGEVER

Opgericht 1 januari 1979

Zamenhofstraat 116c Amsterdam Noord

Kwartaalblad van "DE WEERGEVER", vereniging van verzamelaars van oude geluidsapparatuur en geluidsdragers (wasrollen, 78-toerenplaten, geluidsbanden, vinyl etc.)

De Weergever 36^e jaargang no. 1 2014

Redactie:

Ben Poelman (eind-/hoofdredacteur); Frans Jansen: redacteur (historische afspeelapparatuur) curiosator.jansen@online.nl; Martin Maas: redacteur (oud-Nederlands en Amerikaanse en Engelse amusementsmuziek); Georg Lankester: redacteur (vroeg Franse jazz & Musette) georglankester@gmail.com

Discografieën: Rinus Blijleven tel. 020-6454781 email: rin.blijleven@planet.nl

Drukkerij: Drukkerij-uitgeverij Emaus, Groenlo.

Internetsite: www.de-weergever.nl

Redactieadres:

Alle ledenadvertenties en te publiceren artikelen/correspondentie versturen of mailen naar:
Ben Poelman, Zonnebloemlaan 34, 2343 GC Oegstgeest, tel. 071-5155910
e-mail: ben.poelman@hetnet.nl / benpoelman@gmail.com

Leden met een gezichtsbeperking kunnen zich voor een digitale versie wenden tot het redactieadres.

In dit nummer:

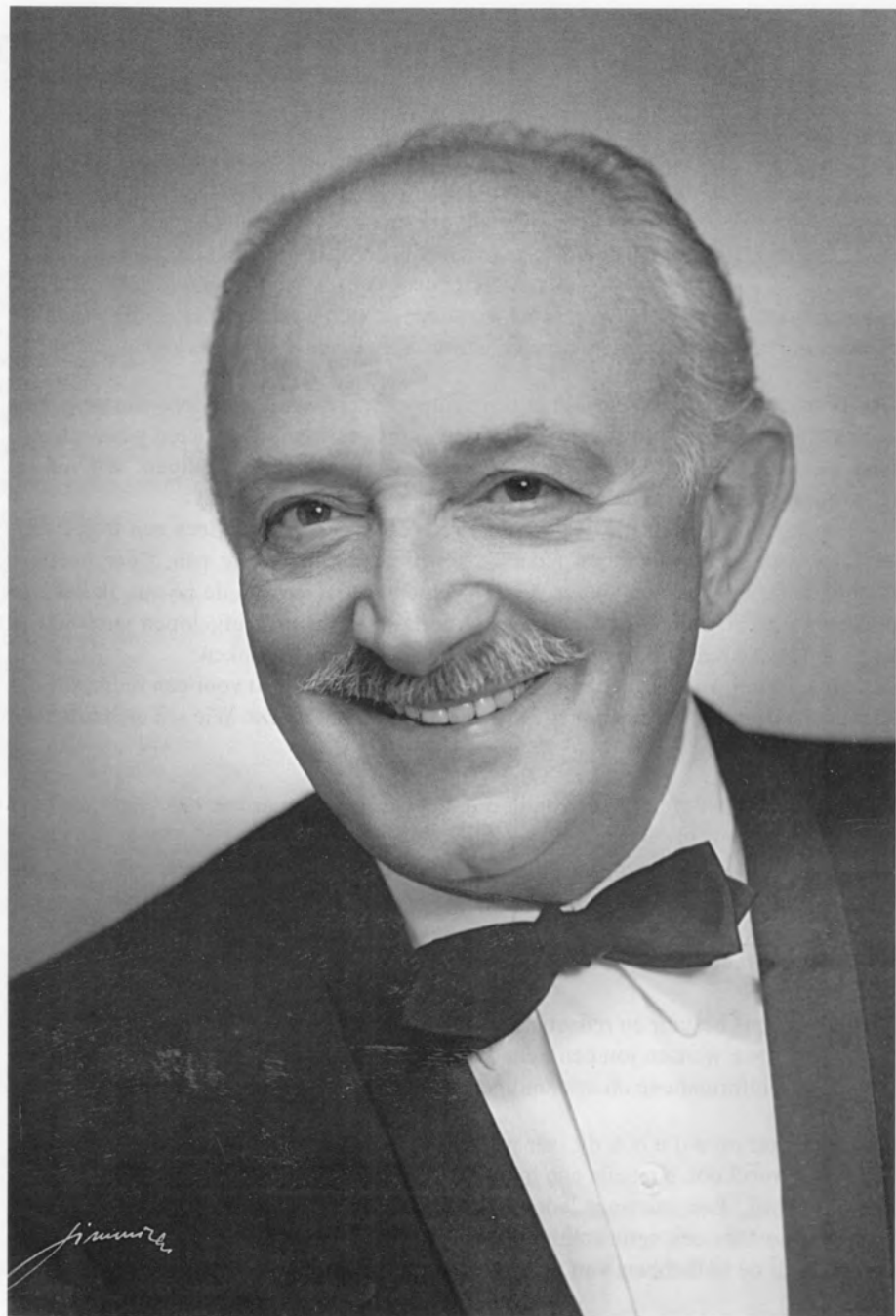
	pagina
Van de redactietafel	1
Tony Hartweger (biografie)	2 - 9
Tony Hartweger (discografie)	10
Er zat muziek in de Parallelweg: Spreekmachinefabriek 'Renata' dl. 1	13 - 28
Aankondiging jaarvergadering	29
15e Contactdag Spreekmachineverzamelaars (R'dams Radio Museum)	30 - 33
Van Laquestra tot Longstreet (Willy Langestraat)	34 - 39
Dirk Schäfer, deel 2	40 - 51
Dirk Schäfer (discografie)	52
De 'meneer' op de foto bij mijn oom Jo	53 - 55
Gratis ledenadvertenties	56 - 57
Van de voorzitter	58 - 59

Uiterste inleverdatum kopij De Weergever 2014-2: 1 april 2014.

Deze uitgave beoogt kennis te bevorderen betreffende het culturele erfgoed op het gebied van opgenomen geluid, de geluidsdragers en de opname- en afspeelapparatuur, alles in de breedste zin des woords. Een commercieel doel wordt zeer bewust niet nagestreefd.

De redactie streeft ernaar auteursrechtelijke aanspraken te honoreren. Zoveel mogelijk is getracht rechthebbenden van foto's te achterhalen. Waar dit niet is gelukt kunnen rechthebbenden zich in verbinding stellen met de redactie.

© Nadruk verboden. Overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, slechts toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de redactie. ISSN-nummer 1383-0937

Tony Hartweger

'Ich glaub', die Welt dreht sich verkehrt'

Tony Hartweger (1906 – 1973)

tekst: Robert Hammel

afbeeldingen: collectie Robert Hammel

De naam Tony Hartweger spreekt vandaag toch nog herhaaldelijk bij 65-plussers tot de verbeelding: 'Ja, Tony, een aardige en charmante man. Hij heeft me altijd met 'Guten Abend, schöne Frau' begroet'. En iemand anders meende: 'Mijn moeder luisterde graag naar de radio-uitzendingen met Tony!' Ten slotte verbaasde mijn nicht Will zich er altijd over hoe het kan dat wij Weners, die aan de Donau wonen, het Hartwegerliedje 'Mir scheint die Donau, die hat Sorgen' niet kennen? En precies dit 'Wienerlied' was voor mij de aanleiding voor een project over Tony Hartweger. Ik was namelijk bezig met een idee voor een fotoboek over het 'Donaukanal' in Wenen. Daarom heb ik bij mijn nicht in Nederland navraag gedaan of zij nog weet wie de muziek voor dit lied schreef. Zij herinnerde zich na vijftig jaar of langer de tekst, maar wist niet wie componist en de tekstdichter waren. Ongeveer drie weken later haalde ik thuis uit een envelop de bladmuziek 'Mir scheint die Donau, die hat Sorgen'. Muziek van Tony Hartweger.

Waar kwam de bladmuziek vandaan? Mijn nicht Will dacht terug aan de tijd dat ze bij de omroep werkte. Na een telefoontje in september 2011 ging zij de volgende dag naar de Muziekbibliotheek van de Omroep om een kopie van dit interessante lied mee te nemen. Tot voor kort ben ik zelf meerderde malen naar deze unieke bibliotheek/archief geweest en heb met hulp van Jan Jaap Kassies speciale materialen voor mijn project kunnen vinden. Nu ging de MBO sluiten – wat jammer!!! Evenals het TIN, het Theaterinstituut Nederland – jammer!

Met de naam Tony Hartweger heb ik gedaan wat tegenwoordig iedereen doet: kijken op google. Al gauw wist ik niet, of ik moest lachen of huilen. Ik kwam niets tegen. Pas toen ik in de 'Hulplijn' van Radio Noord-Holland met Hans van Willigenburg over Tony Hartweger praatte, heb ik na de uitzending voldoende contacten gekregen om verder te gaan. Dat was in feite het moment dat Tony Hartweger een project werd.

Wie was Tony Hartweger?

Tony werd op 14 mei 1906 in Wenen geboren en groeide op als zoon van een echtpaar dat een Gastwirtschaft (soort restaurant) bezat. Hij groeide op tussen

Schmelz - een exercitieterrein - en Schönbrunn, waar Keizer Franz Joseph woonde. Toen hij zeven jaar oud was, kreeg hij pianoles. Hij volgde een

opleiding voor textielhandelaar - zijn ouders wilden een fatsoenlijk beroep voor hem - maar hij bekwaamde zich intussen verder met pianospelen. Toen hij twintig was kreeg hij zijn eerste engagement als pianist, later ook als kapelmeester en zanger. Tony Hartweger verzorgde in heel Oostenrijk regelmatig optredens zowel gedurende het zomer- als het winterseizoen, in mooie vakantieoordn als Semmering, Bad Gastein, Kitzbühel, St.-Anton am Arlberg enz.. Tussendoor speelde hij ook in Wenen.

Tussen 1926 en 1938 groeide zijn repertoire enorm en leerde hij honderden artiesten en collega's kennen, van wie hij jaren later velen naar Nederland uitnodigde om bij en mét hem te zingen en te spelen.

Vanwege de politieke spanningen kwam Tony via een engagement in Keulen in 1938 naar Nederland. Hij begon als pianist in Le Berry, een zaak aan het Amsterdamse Leidseplein. Al in 1941 werden zijn eerste opnamen door toenmalige Nederlandsche Omroep uitgezonden. Tony Hartweger wist zich tot augustus 1942 aan militaire dienst te onttrekken. Daarna werd hij bij het Duitse leger ingelijfd; in 1944 deserteerde hij en dook hij onder.

Vanaf 1946 begon hij weer op verschillende plaatsen in Nederland met optredens als pianist-entertainer. Vanaf 1949 ging hij voor de omroep werken als entertainer, pianist en zanger. Zijn uitzendingen werden gekenmerkt door humor en zijn liederen en muziek straalden veel levensblijdschap uit. Hartweger's uitzendingen droegen

titels als: 'Zondag morgen, zonder zorgen', „Lichte Toets', 'Na gedane arbeid' of 'Weense Liedjes met het Schrammelkwartet en Tony Hartweger'.

In deze tijd werkte Tony in Amsterdam vooral samen met Josef Baar. Deze was de vaste tekstschrijver voor Tony. *Ich glaub' die Welt dreht sich verkehrt* is waarschijnlijk de meest bekende titel van deze artiesten. De bovenzaal van het restaurant 't Gekroont Spinnewiel' aan het Leidseplein huisvestte het 'Wiener Café'. Daar presenteerden Tony Hartweger en Josef Baar iedere avond urenlang een sprankelend en humoristisch programma.

Het was ook de tijd dat Tony Hartweger 78-toeren platen opnam. De jaren '50 waren muzikaal gezien de meest productieve van zijn leven: samen met verschillende tekstdichters schreef Tony Hartweger in Amsterdam in tien jaar tijd ongeveer 45 'Wiener Lieder'! Nadat Josef Baar in oktober 1951 door een auto-ongeluk om het leven was gekomen, werd Charles Berndt zijn vaste medewerker als conferencier en tekstschrijver. Hun samenwerking resulteerde in liedjes als: *Mir scheint, die Donau....* (1952), *Wo gibt es einen Parkingplatz* (Agent, ik moet mijn wagen kwijt), (1956), *Komm' in die Zirbelstube* (1959), enz..

In 1953 vond in de Leidsestraat 89-93, boven de Ritz Lounge vlakbij het Leidseplein de opening plaats van de 'Wiener Bonbonnière', een nieuwe zaak voor Tony's entertainment. In 1958 opende Tony zijn echte Wiener Café: de 'Zirbelstube' in de Korte

Leidsedwardsstraat 89. 1953 was ook het jaar waarin Tony Hartweger het Nederlandschap verkreeg; op dat tijdstip was hij al vijftien jaren 'Amsterdammer'. Hij bereikte grote populariteit, iedereen kende hem. Op straat werd hij door veel mensen begroet met 'Hallo Tony'. Tony zelf zei dat hij Nederlander was geworden, omdat de Nederlandse mentaliteit hem meer aansprak dan die van zijn geboorteland.

Artiestencollega's en vrienden van Tony Hartweger

Tony Hartweger had een grote vriendenkring en werkte met veel bekende Nederlandse artiesten samen, zoals de pianisten Tom Erich, Wim Bosch, Dolphe Pierie en de tekstschrijvers Red Debroy, Ad Remy, Wim de Regt. Met Tony en bij Tony traden onder anderen op: Max Tailleure, Johnny Jordaan, Willy Alberti, Sacha Déniscent (pseudoniem voor Els Dinnissen, Arnhem, 1935), Johnny Ombach, Henriëtte Davids, Dolf van der Linden, André de Raaff, Maria Zamora, Malando, Herbert Joeks en Hans Grünhut. Deze namen zijn slechts een kleine selectie van een lange rij.

In feite heeft Tony Hartweger de stoot gegeven tot de carrière van Max Tailleure. Max trad met Tony in zomer van 1952 in Noordwijk op. Na Josef Baar's overlijden wilde Max Tony helpen. Tony Hartweger zei: *'Al vertel je maar vijf minuten een paar moppen in het Duits, Frans, Engels en Nederlands... voor de rest rammel ik mijn hele repertoire af. Ga alsjeblieft met me mee, Max.'* (citaat: 'Max Tailleure-Mijn leven was geen mop',

Jan Luitzen, 2010). In november 1952 begon Max Tailleure met 'De Doofpot' aan het Amsterdamse Rembrandtplein.

Vanaf 1949 presenteerden verscheidene malen Henriëtte Davids, Tony Hartweger en Josef Baar in het hoofdstedelijke Minerva-Paviljoen, een vrolijk programma vol muziek, geest en humor, dat als titel droeg: 'Amsterdam-Wien'. Henriëtte Davids zong ook soms in Tony's Wiener Café. Tony's zaken zijn trefpunten voor mensen uit het bedrijfsleven en de sport geweest maar ook leden van het Koninklijk Huis kwamen graag naar Tony. Zijn programma's boden ontspanning voor wie van cabaret, muziek en kleinkunst hield.

Tony Hartweger was bevriend met Prins Bernhard, wellicht vanwege Tony's optredens ten behoeve van militaire oorlogsinvaliden, weduwen en wezen. Toen in de jaren zestig Prinses Beatrix en haar zuster Prinses Irene het Wiener Café 'Die Zirbelstube' in de Amsterdamse Korte Leidsedwardsstraat alleen paar keer hadden bezocht, vertelde Tony Hartweger in 1964 apetrots: *'... Ook bij het koninklijk gezin is de Zirbelstube populair. Beatrix en Irene zijn hier al vele keren geweest, de ene keer met een grote groep vriendinnen en vrienden, de andere keer weer met twee vriendjes. Ze spreken altijd Duits tegen me. De klanten merken vaak niet eens, dat ze er zijn.'* Ook Prins Claus kwam later mee. Bij Tony hebben ze de mooiste tijd doorgebracht. Het was altijd heel gezellig. Iedereen kon rustig praten, luisteren of dansen en een prima glas Oostenrijkse wijn drinken. Zeker hebben de prinsessen zich in

BOEKWISSEL EN GEDACHT
AMSTERDAM

Josef Baar
Tony Hartweger

Tony Hartweger & Josef Baar: 'Ich glaub' die Welt dreht sich verkeehrt'.

Ook bij de Koninklijke familie is de Zirbelstube populair.

deze prettige atmosfeer bijzonder op hun gemak gevoeld.

Om kort te gaan: Tony Hartweger was een entertainer van de eerste rang. Hij wist destijds in Amsterdam als geen ander, een gevarieerd en hoogstaand programma te presenteren dat een mix vormde van Oostenrijkse/Weense en Nederlandse/Amsterdamse kleinkunst. Hij bedacht maandprogramma's, waarvoor hij de publiciteit zocht. Van tijd tot tijd presenteerden de Nederlandse omroepen vanuit de Zirbelstube programma's met als titel 'Een avondje uit'. Tot zijn overlijden in 1973 was hij een regelmatige gast in televisie-uitzendingen.

Het leven en het werken van Tony Hartweger vormt een bouwsteen, een klein deeltje in de gemeenschappelijke culturele erfenis van Europa. Hij was echt een bruggenbouwer tussen Wenen en Amsterdam. In Wenen is Tony tot heden geheel onbekend gebleven. In Nederland raakte hij meer en meer in de vergetelheid. Met dit project hoop ik Tony Hartweger weer te laten herleven en mét hem vele namen uit de amusementswereld van toen. Wat fijn dat, dat er nog altijd platen van hem te vinden zijn, die onze oren met zijn muziek strelen.

Over de auteur:

Robert Hammel is filmauteur, d. w. z. hij verricht grondig onderzoekswerk, schrijft, produceert en publiceert. Zijn speciale belangstelling gaat uit naar interessante thema's of naar personen over wie nog nooit een film of boek is uitgebracht. Voor dat doel is hij voortdurend op zoek naar gegevens.

Uw hulp gevraagd!

De Oostenrijkse filmauteur Robert Hammel is een jaar of twee bezig met de research voor een biografisch project (boek en film) over de Oostenrijks-Nederlandse componist, pianist en entertainer Tony Hartweger (=Anton Josef Hartweger 1906-1973) over zijn muziek, zijn optredens als entertainer, pianist en zanger in geheel Nederland. Tony Hartweger is in de jaren 1941 t/m 1973 in Nederland een radioster geweest. Ook is hij opgetreden op televisie.

Er is al veel boven de water gehaald. De materiaalverzamelingen over Tony Hartweger beslaan reeds grote tijdruimtes en verbindingen. Desalniettemin bestaan er echter nu nog leemten die gesloten moeten worden waarvoor Robert een oproep doet op de lezers van De Weergever.

Robert Hammel zoekt:

1. Platen, liederen en bladmuziek van Tony Hartweger. Ook bewerkingen en opnamen door andere vertolkers zijn welkom.
2. Privé bandopnames van radio en televisie van en met Tony Hartweger en recensies over uitzendingen waar Tony opgetreden is, b. v. Talkshows enz.
3. Foto's en films van Tony's zaken en zakenleven zoals van de 'Zirbelstube', 'Wiener

Gastoptreden
van Henriëtte
Davids.

Bonbonniere', 'Wiener Café' of optredens op andere plekken.

4. Contact met iedereen die Tony Hartweger gekend heeft. In principe iedereen, die wat over Tony Hartweger kan vertellen.

Als verzamelaars van platen en muziek bent u misschien met Tony Hartweger in aanraking gekomen. Helaas werden genoemde materialen na zijn overlijden verkocht of weggegeven.

Bij 'Beeld een Geluid' zijn slechts twee uitzendingen (van de meer dan 200) met Tony Hartweger bewaard gebleven.

Contact: U mag om iets te vermelden een mailtje sturen aan Robert Hammel: office@multimediafilm.at. Contact ook via website www.multimediafilm.at mogelijk.

U kunt ook contact opnemen met de redactie van De Weergever.

Ich glaub, die Welt dreht sich verkehrt
'k Geloof, de wereld draait verkeerd

Musiek en Weenaetekst:
TONY HARTWEGER en JOSEF BAAR
Nederlands tekst:
H. P. v. d. AARDWEG
Het wereldsucces van
GRETA KELLER

LES EDITIONS INTERNATIONALES BASART N.V. AMSTERDAM
A. J. G. STRENGHOLT, H. CH. GOMPERTS & F. BASART

VOORLOPIGE DISCOGRAFIE VAN TONY HARTWEGER SAMENSTELLING: RINUS BLIJLEVEN TEL. 020 - 6454781	MATRIJS- NUMMER	TITEL	AUTEUR (S) MUZIEK / TEKST	CATALOGUS- NUMMER
PARLOPHONE 25 CM				
TONY HARTWEGER				
CED 23-1		Ich glaub' die Welt dreht sich verkehrt	Josef Baar / Tony Hartweger	PHD 12
CED 24-1		Die Hausmeisterin vom vierzehner Haus	Josef Baar / Tony Hartweger	PHD 12
PHILIPS 25 CM				
TONY HARTWEGER (Gesang) mit Beileitung vom "Wiener Café" Orchester				
AA 17013.1H		Das Wiener Café	Tony Hartweger / Josef Baar	P 17013 H
AA 17013.2H		Ich weisz bestimmt ich komm' in Himmel	Tony Hartweger / Josef Baar	P 17013 H
PHILIPS 25 CM				
TONY HARTWEGER MET ORKESTBEGELEIDING				
AA 17068.1H		Ich hab' geträumt, der alte Kaiser	Tony Hartweger / Josef Baar	P 17068 H
AA 17068.2H		Mir scheint die Donau, die hat sorgen	Tony Hartweger / Charles Berndt	P 17068 H
ELITE SPECIAL 25 CM				
TONY HARTWEGER MET BEGEL. VAN HERBERT MYTTEIS				
5042	BO 32	Tony Hartweger zingt Grinzingklanken (I)		HEL 115
		Ich musz wieder einmal in Grinzing sein	Ralph Benatzky	
		Wiener Fiakerlied	Gustav Pick	
		Da fängt der alte Stefansturm zum plaudern an	Karl Föderl	
5043	BO 33	Tony Hartweger zingt grinzingklanken (II)		HEL 115
		Rund um den Stefansturm	K. Loyka / T. Hartweger	
		Ich weiss bestimmt ich komm' im Himmel		
		Auf der Ringstrasz'n kan man nicht Skifahren		
		Das Wiener Café	T. Hartweger	
5044	BO 34	Tony Hartweger zingt Grinzingklanken (III)		HEL 116
		Eine kleine Reise im Frühling	Walter Jurmann	
		Die Hausmeisterin	Tony Hartweger	
		Ich glaub' die Welt dreht sich verkehrt	Tony Hartweger	
		Der alte Schimmel	F. Spielmann	
5045	BO 35	Tony Hartweger zingt Grinzingklanken (IV)		HEL 116
		Ich hab' die schönen Maderln net erfunden	Ludwig Schmidseider	
		Ich hab' mir für Grinzing einen Dienstmann engagiert		
		Die Reblaus	B. Uher / F. Rotter	
		Nobel geht die Welt zugrund	K. Föderl	
			T. Hartweger	
Philips P 10011 R (25 cm LP) uitgebracht ca. juli 1952				
Wiener Schnitzel Part 1 and 2				
Kant 1 nr. 4		Ich hab' geträumt, der alte Kaiser	Tony Hartweger / Josef Baar	
Philips P 10031 R (25 cm LP) uitgebracht ca. augustus 1953				
Populair Parade No. 4				
Kant 2 nr. 5		Ich weisz bestimmt ich komm' in Himmel	Tony Hartweger / Josef Baar	
Philips P 10041 R (25 cm LP) uitgebracht ca. augustus 1953				
Populair Parade No. 5				
Kant 2 nr. 1		Das Wiener café	Tony Hartweger / Josef Baar	
Parlophone 45-HHR 113 (single)				
TONY HARTWEGER				
		Ich glaub' die Welt dreht sich verkehrt	Josef Baar / Tony Hartweger	
		Die Hausmeisterin vom vierzehner Haus	Josef Baar / Tony Hartweger	
RCA EPA-9658 (EP) - Ein Abend Mit Tony Hartweger				
TONY HARTWEGER, Gesang und Klavier - KARL SWOBODA, Zither				
Kant 1		Ich glaub' die Welt dreht sich verkehrt	Josef Baar / Tony Hartweger	
		Komm in die Zirbelstube	C. Berndt / Tony Hartweger	
Kant 2		Ich hab' meinen Urlaub in Wien verbracht	C. Berndt / Tony Hartweger	
		Die Hausmeisterin vom vierzehner Haus	Josef Baar / Tony Hartweger	